

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของภัตตา

ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เป็นสถาบันหนึ่งที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ตลอดจนการให้บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยเป็นแหล่งจัดหา จัดเก็บ และบริการสารระความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ แก่ผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า ประกอบการเรียนการสอน การวิจัย และการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในบรรดารูปแบบความรู้ที่ห้องสมุดจัดไว้ให้บริการนั้น วารสารนับเป็นแหล่งความรู้รูปแบบหนึ่งที่มีคุณค่าต่อการศึกษา ค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบรรจุสาระความรู้ต่าง ๆ รายงานความก้าวหน้าทางวิชาการ ข่าวสาร สถิติ และงานค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ เสนอเรื่องราวปลีกย่อย ทรรศนะ ข้อคิดเห็น และการวิพากษ์วิจารณ์เชิงวิชาการที่ลึกซึ้ง อีกทั้งเป็นข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ซึ่งไม่อาจค้นหาได้จากหนังสือ (Gates 1989: 111-112) แต่จากการที่วารสารพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งวารสารทั่วไปและวารสารเฉพาะสาขาวิชา รวมทั้งเรื่องเฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ไม่ได้ลงพิมพ์ในวารสารเฉพาะสาขาวิชาเท่านั้น แต่ยังลงพิมพ์ในวารสารในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ และสาขาที่ไม่เกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นการติดตามความรู้ในวารสารให้ได้ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือช่วยค้น ซึ่งเครื่องมือช่วยค้นที่สำคัญประเภทหนึ่งคือ วรรณวารสาร (Ollé 1984: 133) การจัดบริการวรรณวารสารจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อช่วยให้การค้นหาระความรู้ในวารสารทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วขึ้น

หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ดำเนินการให้บริการวารสารเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ห้องสมุด โดยจัดหาวารสารภาษาไทย 926 รายชื่อ และวารสารภาษาต่างประเทศ 1,949 รายชื่อ ไว้ให้บริการ (สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2532: 20) และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ห้องสมุดในการ

ค้นหาข้อสนเทศจากวารสาร จึงได้จัดหาวารสารสาระสังเขปและดรรชนีไว้สำหรับเป็นเครื่องมือช่วยค้นสาระความรู้ในวารสารภาษาต่างประเทศ รวมทั้งจัดทำดรรชนีวารสารขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยค้นสาระความรู้จากวารสารภาษาไทยและวารสารภาษาอังกฤษที่พิมพ์ในประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ในหอสมุดกลาง

ดรรชนีวารสารที่หอสมุดกลางจัดทำไว้ให้บริการ เป็นดรรชนีวารสารจากวารสารปีปัจจุบันย้อนหลังถึงปี พ.ศ. 2507 อันเป็นปีเก่าที่สุดของวารสารภาษาไทยที่หอสมุดกลางมีอยู่ ด้านจำนวนวารสารที่นำมาทำดรรชนีนั้นได้เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มจำนวนของวารสารที่หอสมุดกลางจัดทำไว้บริการ กล่าวคือ ปี พ.ศ. 2519 วารสารที่นำมาทำดรรชนี มีจำนวน 136 รายชื่อ* ปี พ.ศ. 2522 เพิ่มเป็น 149 รายชื่อ (ขุนศรี คัมภีรภรณ์ 2522: 4) และในปัจจุบันหอสมุดกลางจัดทำดรรชนีวารสารจากวารสารภาษาไทย 225 รายชื่อ และวารสารภาษาอังกฤษ 4 รายชื่อ (กานดา แสนทรงศักดิ์, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2532) สำหรับดรรชนีวารสารที่นำออกให้บริการแล้วมีประมาณ 159,000 บัตร** ประกอบด้วยบัตร 3 ประเภท คือ บัตรผู้แต่ง จำนวนประมาณ 48,000 บัตรบัตรชื่อเรื่อง จำนวนประมาณ 47,000 บัตร และบัตรหัวเรื่อง*** จำนวนประมาณ 64,000 บัตร ซึ่งรวมถึงบัตรโยงดูที่และบัตรโยงดูเพิ่มเติม โดยจัดเรียงตามลำดับอักษรแยกตามประเภทบัตรไว้ในตู้ดรรชนีวารสารซึ่งตั้งอยู่บริเวณหน้าห้องวารสาร นอกจากนี้หอสมุดกลางได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับวิธีค้นเรื่องจากวารสารภาษาไทย โดยการจัดทำป้ายแนะนำขั้นตอนในการหาบทความ ป้ายตัวอย่างบัตรดรรชนีวารสาร และเอกสารคำอธิบายวิธีใช้บัตรดรรชนีวารสาร แสดงไว้ที่บริเวณใกล้ตู้บัตรดรรชนีวารสาร ตลอดจนแนะนำวิธีใช้บัตรดรรชนีวารสารโดยย่อไว้ในคู่มือการใช้หอสมุดกลาง

* แฉกนับจากภาคผนวก ง. รายชื่อวารสารที่มีการทำดรรชนีในห้องสมุดต่าง ๆ ในวิทยานิพนธ์ปริญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ สุนทรี รสสุธาธรรม เรื่อง การให้บริการดรรชนีวารสารเพื่อการค้นคว้าวิจัยในประเทศไทย หน้า 164-256

** คำนวณโดยประมาณจากปริมาณบัตรในตู้ดรรชนีวารสาร

*** บัตรหัวเรื่อง เป็นชื่อที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้เรียกบัตรดรรชนีวารสารประเภทบัตรเรื่อง

มหาวิทยาลัยขอนแก่น และในการนำชมหอสมุดกลางแก่นักศึกษา แต่จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้วิจัยซึ่งเป็นบรรณารักษงานวารสารและเอกสารของหอสมุดกลาง และจากคำบอกเล่าของบรรณารักษงานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าของหอสมุดกลาง พบว่าผู้ใช้บัตรบรรณนิวารสารซึ่งส่วนใหญ่คือนักศึกษา มักประสบปัญหาในการใช้บัตรบรรณนิวารสาร และยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบัตรบรรณนิวารสารไม่ลึกซึ้ง เช่น ไม่ทราบความแตกต่างระหว่างบัตรชื่อเรื่องกับบัตรหัวเรื่อง เป็นต้น

หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดทำบัตรบรรณนิวารสารครบทุกประเภท ทั้งบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรหัวเรื่อง จึงทำให้ปริมาณงานพิมพ์และเรียงบัตรมีมาก และยังมีส่วนก่อให้เกิดความล่าช้าในการนำบัตรบรรณนิวารสารออกให้บริการ รวมทั้งสิ้นไปส่งผู้บัตรบรรณนิวารสารและหนังสือบัตรบรรณนิวารสารมากขึ้นด้วย ซึ่งปรากฏว่าหอสมุดกลางไม่มีพื้นที่มากพอสำหรับขยายที่ตั้งตู้บัตรบรรณนิวารสารให้พอเหมาะกับจำนวนบัตรบรรณนิวารสารที่เพิ่มขึ้น จนทำให้ในบางช่วงต้องนำเฉพาะบัตรผู้แต่งและบัตรหัวเรื่องออกให้บริการก่อน เพื่อไม่ให้การบริการล่าช้าจนเกินไป และเพื่อสงวนเนื้อที่ตู้บัตรบรรณนิวารสารไว้ให้เพียงพอแก่การรองรับปริมาณบัตรผู้แต่งและบัตรหัวเรื่องได้ หากเมื่อใดสามารถเพิ่มตู้บัตรได้มากพอจึงค่อยทยอยนำบัตรชื่อเรื่องออกให้บริการด้วย อุปสรรคในการดำเนินการให้บริการบัตรบรรณนิวารสารดังกล่าวนี้ อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้ใช้ประสบอุปสรรคและปัญหาในการใช้บัตรบรรณนิวารสารตามมา อย่างไรก็ตาม หอสมุดกลางยังไม่เคยมีการศึกษาการใช้บัตรบรรณนิวารสารของผู้ใช้ห้องสมุด จึงยังไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้ใช้บัตรบรรณนิวารสารส่วนใหญ่ใช้บัตรประเภทใดบ้างในระดับมากน้อยเพียงใด รวมทั้งประสบอุปสรรคและปัญหาใดบ้างในการใช้บัตรบรรณนิวารสาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจการใช้บัตรบรรณนิวารสารของนักศึกษาในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการใช้บัตรบรรณนิวารสารโดยทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นผู้ใช้กลุ่มใหญ่ที่สุด ทั้งนี้จะได้นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อพิจารณาปรับปรุงการจัดทำบัตรบรรณนิวารสาร และการให้บริการเกี่ยวกับบัตรบรรณนิวารสารของหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการใช้อัตรรชนีวารสารของนักศึกษาในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านวัตถุประสงค์ในการใช้อัตรรชนีวารสาร ประเภทของอัตรรชนีวารสารที่ใช้ และรายการต่าง ๆ ในอัตรรชนีวารสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้
2. ศึกษาปัญหาที่นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นประสบในการใช้อัตรรชนีวารสาร

แนวเหตุผลของการวิจัย

นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นใช้อัตรรชนีวารสารประเภทบัตรหัว เรื่องมากที่สุด และบัตรหัว เรื่องก็เป็นอัตรรชนีวารสารที่นักศึกษาประสบปัญหาในการใช้มากที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการใช้อัตรรชนีวารสารของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ใช้อัตรรชนีวารสารในหอสมุดกลาง ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2531 ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2532 โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 300 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความวารสาร เอกสาร ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำและการให้บริการอัตรรชนีวารสาร รวมทั้งการจัดทำและการให้บริการอัตรรชนีวารสารของหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น การศึกษาการใช้อัตรรายการและวารสารสาระสังเขปและอัตรรชนี ตลอดจนการสร้างแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลที่ไม่อาจค้นคว้าได้จากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หัวหน้า

งานวารสารและเอกสาร และบรรณาธิการที่รับผิดชอบงานบรรณานุกรมวารสาร ของหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อใช้เรียบเรียงงานวิจัยและเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามสำหรับเป็นเครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพและความรู้เกี่ยวกับวิธีใช้บัตรบรรณานุกรมวารสารของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การใช้บัตรบรรณานุกรมวารสารของนักศึกษาในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านความถี่ในการใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้ ประเภทของบัตรที่ใช้ และรายการต่าง ๆ ในบัตรบรรณานุกรมวารสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้

ตอนที่ 3 ปัญหาในการใช้บัตรบรรณานุกรมวารสารในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น และความช่วยเหลือเกี่ยวกับการใช้บัตรบรรณานุกรมวารสารที่ได้รับจากบรรณาธิการหรือเจ้าหน้าที่ของหอสมุดกลาง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบัตรบรรณานุกรมวารสาร และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

3. ทดสอบแบบสอบถามกับนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เคยใช้บัตรบรรณานุกรมวารสารในหอสมุดกลาง จำนวน 20 คน และได้ปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำในข้อคำถามบางส่วนให้กระจ่างชัดและเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อให้เหมาะสมที่จะนำไปใช้รวบรวมข้อมูล

4. รวบรวมข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่กำลังใช้บัตรบรรณานุกรมวารสารในหอสมุดกลาง ในระหว่างภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2531 โดยรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2532 (รวมถึงวันเสาร์และอาทิตย์ซึ่งหอสมุดกลางเปิดบริการ) ช่วงเวลาที่เลือกสุ่มรวบรวมข้อมูลคือ ทุก ๆ 2 ชั่วโมง ในระหว่างเวลาที่หอสมุดกลางเปิดบริการ โดยกำหนดระยะเวลาแจกแบบสอบถามเฉพาะครึ่งชั่วโมงแรกของแต่ละช่วงเวลาที่เลือกสุ่ม อีกทั้งยังเปลี่ยนเวลาเริ่มแจกแบบสอบถามให้เลื่อนออกไปทุกวัน วันละครึ่งชั่วโมง เพื่อเป็นการหมุนเวียนเวลารวบรวมข้อมูลให้กระจายอย่างทั่วถึงตลอดช่วงเวลาเปิดบริการของหอสมุดกลาง ทั้งนี้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 1 คน ได้แจกแบบสอบถามไม่ให้ซ้ำกับนักศึกษาที่เคยเป็นกลุ่มทดสอบแบบสอบถาม และไม่ให้ซ้ำกับ

นักศึกษาที่กำลังใช้บัตรครรชนีวารสารในช่วงเวลาเล่มแจกแบบสอบถาม ซึ่งเคยได้รับแบบสอบถามแล้ว แต่เมื่อสิ้นสุดกำหนดเวลารวบรวมข้อมูล คือ วันที่ 31 มีนาคม 2532 แล้ว ผู้วิจัยยังรวบรวมแบบสอบถามคืนจากนักศึกษากลุ่มตัวอย่างได้ไม่ครบ 300 คน ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จึงได้ขยายเวลารวบรวมข้อมูลต่อไปจนถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2532 จึงได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 302 ฉบับ

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบสภาพการใช้บัตรครรชนีวารสารของนักศึกษาในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตลอดจนปัญหาในการใช้บัตรครรชนีวารสาร เพื่อจะนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการจัดทำและให้บริการบัตรครรชนีวารสารของหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้สอดคล้องกับการใช้และให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บัตรครรชนีวารสาร หมายถึง บัตรที่ใช้สำหรับค้นหาบทความต่าง ๆ ในวารสาร มีลักษณะเป็นบัตรขนาด 3 x 5 นิ้ว ประกอบด้วยรายการบรรณานุกรมและข้อมูลที่ควรทราบเกี่ยวกับบทความแต่ละบทความ บัตรครรชนีวารสารที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดทำมี 3 ประเภท คือ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรหัวเรื่อง นอกจากนี้ยังมีบัตรโยงทั้งบัตรโยงคู่ที่ และบัตรโยงคู่เพิ่มเติม ของบัตรผู้แต่งและบัตรหัวเรื่อง

รายการในบัตรครรชนีวารสาร หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบทความวารสารที่บันทึกอยู่ในบัตรครรชนีวารสาร เพื่อให้ทราบรายละเอียดที่สำคัญของบทความ ได้แก่ ชื่อผู้แต่งหรือผู้เขียนบทความ ชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่หรือเล่มที่ วันเดือนปี ประจำฉบับ เลขหน้าของบทความ รายละเอียดเกี่ยวกับภาพประกอบ บรรณานุกรมหมายเหตุข้อความ และหัวเรื่อง

วัตถุประสงค์ในการใช้บัตรครชนีวารสาร หมายถึง จุดมุ่งหมายในการใช้ประโยชน์จากบัตรครชนีวารสาร เช่น เพื่อค้นหารายการบทความวารสารตามชื่อผู้เขียนที่ต้องการ เพื่อค้นหารายการบทความวารสารตามชื่อบทความที่ต้องการ เพื่อค้นหารายการบทความวารสารในหัวเรื่องที่ต้องการ และเพื่อค้นหาหรือตรวจสอบรายละเอียดทางบรรณานุกรมของบทความวารสาร เป็นต้น

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งงานวิจัยในประเทศและในต่างประเทศ ยังไม่พบว่าเคยมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้บัตรครชนีวารสารโดยตรง มีเพียงงานวิจัยในเรื่องที่คล้ายคลึงกันและมีความเกี่ยวข้องในบางส่วน คือ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเครื่องมือช่วยค้นข้อมูล เช่น บัตรรายการ วารสารสารสังเขปและครชนี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศไทย

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทย พบว่ามีงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องอยู่บ้าง ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาการใช้บัตรรายการ งานวิจัยที่ศึกษาผู้ใช้และการใช้วารสารสารสังเขปและครชนี และงานวิจัยที่ศึกษาการจัดทำและการให้บริการครชนีวารสารของห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศไทย

1. งานวิจัยที่ศึกษาการใช้บัตรรายการ งานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาการใช้บัตรรายการ ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในห้องสมุดมหาวิทยาลัย และศึกษาจากผู้ใช้ที่เป็นนักศึกษา มีเพียงบางเรื่องที่ศึกษาผู้ใช้ประเภทอื่นด้วย ได้แก่ อาจารย์ และบรรณารักษ์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาการใช้บัตรรายการของนักเรียนในห้องสมุดโรงเรียนด้วย แต่ในที่นี่จะกล่าวถึงเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษาการใช้บัตรรายการของนักศึกษาในห้องสมุดมหาวิทยาลัยเท่านั้น ซึ่งได้แก่ งานวิจัยของ ศรีสุภา บุญชัย (2527) ที่ศึกษาการใช้บัตรรายการของนักศึกษาและอาจารย์ในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ งานวิจัยของ นางเยาว์ ศรีพรหมสุข (2528) ซึ่งศึกษาการใช้บัตรรายการของนักศึกษาใน

ห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตธนบุรี งานวิจัยของ ศรีพันธุ์ พิพัฒน์ (2528) ที่ศึกษาการใช้บัตรรายการของนักศึกษาและอาจารย์ในห้องสมุด คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล งานวิจัยของ วิไลย์ อัครคิซยา (2530) และงานวิจัยของ ฟิลิปดา นาคะประทีป (2531) ซึ่งศึกษาการใช้บัตรรายการของนักศึกษาใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง

งานวิจัยเหล่านี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ยกเว้นงานวิจัยของฟิลิปดาที่ใช้ทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยในด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการ ผลการวิจัยของ ศรีสุดา บุญชัย พบว่านักศึกษาใช้บัตรรายการเพื่อค้นหาเอกสารสำหรับเขียนรายงานที่ได้รับมอบหมาย จากชั้นเรียน ในขณะที่งานวิจัยของ ศรีพันธุ์ พิพัฒน์ และ วิไลย์ อัครคิซยา พบตรงกันว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้บัตรรายการเพื่อค้นหาเอกสารอ่านประกอบวิชาที่กำลังศึกษาตามที่ตนเอง สนใจและตามที่อาจารย์กำหนด ส่วนผลการวิจัยของ นางเยาว์ ศรีพรหมสุข และ ฟิลิปดา นาคะประทีป สอดคล้องกันคือ นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้บัตรรายการเพื่อหาตำแหน่งของเอกสาร และสิ่งพิมพ์ที่ต้องการในห้องสมุด

1.2 ด้านประเภทของบัตรรายการที่ใช้ งานวิจัยของ นางเยาว์ ศรีพรหมสุข และ ศรีพันธุ์ พิพัฒน์ พบตรงกันว่านักศึกษาใช้บัตรชื่อเรื่องมากที่สุด โดยที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีใช้บัตรชื่อเรื่อง บัตรเรื่อง และบัตรผู้แต่ง มากตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาใช้บัตรชื่อเรื่อง บัตรผู้แต่ง และบัตรเรื่อง มากตามลำดับ ผลการวิจัยของ วิไลย์ อัครคิซยา ปรากฏว่านักศึกษานิยมใช้บัตรชื่อเรื่อง บัตรเรื่อง และบัตรผู้แต่ง ตามลำดับ ในขณะที่งานวิจัยของ ฟิลิปดา นาคะประทีป พบว่านักศึกษามีการใช้บัตรชื่อเรื่อง บัตรผู้แต่ง และบัตรเรื่อง ตามลำดับ

1.3 ด้านการใช้รายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ จากการศึกษาวิจัยในด้านการใช้รายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ปรากฏผลคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ รายการในบัตรที่ใช้มากเป็นอันดับแรก คือ เลขเรียกหนังสือ ส่วนรายการอื่น ๆ ในบัตร แตกต่างกันไปบ้างในด้านลำดับที่ดังนี้ งานวิจัยของ ศรีสุดา บุญชัย พบว่ารายการที่มีการใช้มากเรียงตามลำดับได้แก่ เลขเรียกหนังสือ หัวเรื่อง ชื่อผู้แต่ง แนวสืบค้น ชื่อเรื่อง งานวิจัยของ ศรีพันธุ์ พิพัฒน์ พบว่ารายการที่มีการใช้มากเพื่อค้นหาสิ่งพิมพ์ที่ต้องการ

ได้แก่ เลขเรียกหนังสือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และหัวเรื่อง งานวิจัยของ นางเยาว์ ศรีพรหมสุข พบว่ารายการที่นักศึกษาใช้มากที่สุดได้แก่ เลขเรียกหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และหัวเรื่อง ในขณะที่งานวิจัยของ ฟิลิปดา นาคะประทีป ปรากฏผลแตกต่างในด้าน รายการที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับแรก ซึ่งพบว่าถ้าเป็นวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาตำแหน่งของหนังสือ รายการที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ รายการชื่อเรื่อง สำหรับลำดับที่ของรายการอื่น ๆ ที่ใช้รองลงมาตามลำดับได้แก่ ชื่อผู้แต่ง หัวเรื่อง และเลขเรียกหนังสือ ส่วนผลการวิจัยของ วิลัย อัครคศิษยา พบว่ารายการที่นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมใช้มากที่สุดคือ ชื่อเรื่อง และหัวเรื่อง รายการที่ใช้ในระดับปานกลางได้แก่ ชื่อผู้แต่ง เลขเรียกหนังสือ และแนวสืบค้น ตามลำดับ

1.4 ด้านอุปสรรคและปัญหาในการใช้บัตรรายการ งานวิจัยของ ศรีสุดา บุญชัย และ วิลัย อัครคศิษยา พบตรงกันว่าปัญหาที่ผู้ใช้ประสบคือ มีบัตรรายการแต่หาหนังสือไม่พบ นอกจากนี้ ศรีสุดา บุญชัย ยังพบว่าปัญหารองลงมาคือ หาหัวเรื่องไม่พบ และไม่ทราบว่า เรื่องที่ต้องการจะหาได้จากชื่ออะไรแน่ ส่วน ศรีพันธุ์ พิพัฒน์พันธุ์ พบว่า ปัญหาที่ผู้ใช้ประสบได้แก่ ไม่คุ้นเคยกับรายการในบัตรรายการ ค้นบัตรรายการผิดที่ และไม่มีประสบการณ์ในการใช้บัตรรายการ ในขณะที่งานวิจัยของ ฟิลิปดา นาคะประทีป พบว่าปัญหาที่นักศึกษาประสบได้แก่ คำที่ใช้เป็นหัวเรื่องในบัตรรายการกว้างเกินไปไม่ตรงกับเรื่องที่ต้องการ การขาดรายการโยง "ดูที่" และ "ดูเพิ่มเติม" ไม่เข้าใจการลงรายการของผู้แต่งที่เป็นชาวต่างประเทศ ไม่เข้าใจการลงรายการวรรณกรรมคลาสสิก ตามลำดับ

2. งานวิจัยที่ศึกษาผู้ใช้และการใช้วารสารสารสังเขปและดรรชนี พบว่ามี งานวิจัยของ นฤมล ชินะกุลวัฒนา (2527) เพียงเรื่องเดียว ซึ่งศึกษาการใช้วารสาร สารสังเขปและดรรชนีของนักศึกษามหาวิทยาลัย ฝ่ายวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การแพทย์คลินิก ในมหาวิทยาลัยมหิดล ในด้านปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อปริมาณการใช้วารสาร สารสังเขปและดรรชนี ปริมาณการใช้วารสารประเภทนี้แต่ละรายการที่มีในห้องสมุด วิธีการและลักษณะการใช้ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า ในการค้น เรื่องที่ต้องการนักศึกษาใช้ดรรชนีผู้แต่งและดรรชนี เรื่องมากที่สุดถึงร้อยละ 47.5 นักศึกษาต่างระดับการศึกษา และนักศึกษามีภูมิหลังในการใช้วารสารสารสังเขปและ ดรรชนีต่างกันประสบปัญหาในการใช้ไม่แตกต่างกัน ปัญหาที่นักศึกษาประสบมากคือ ไม่สามารถหาต้นฉบับของเอกสารที่ระบุไว้ในวารสารประเภทนี้ในห้องสมุดที่เข้าใช้ประจำ

วารสารสาระสังเขปและดรรชนีมาจากรายการใช้จ่ายเกินไป และมีปริมาณไม่เพียงพอใน ห้องสมุดที่เข้าใช้

3. งานวิจัยที่ศึกษาการจัดทำและการให้บริการดรรชนีวารสารของห้องสมุดในประเทศไทย ปรากฏว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ใน 2 ลักษณะ คือ งานวิจัยที่ศึกษาการจัดทำและการให้บริการดรรชนีวารสาร และงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะด้านดรรชนีหัวเรื่องของดรรชนีวารสารไทยทางการแพทย์

3.1 งานวิจัยที่ศึกษาการจัดทำและการให้บริการดรรชนีวารสาร มี 2 เรื่อง คือ งานวิจัยของ สุนทรี รสสุธาธรรม (2521) ซึ่งศึกษาการจัดทำและการให้บริการดรรชนีวารสารของห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทย จำนวน 55 แห่ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่ห้องสมุดประสบ และงานวิจัยของ วิลาวรรณ หาดุภาภิษฐ์ (2526) ซึ่งศึกษาการจัดทำและการให้บริการดรรชนีวารสารภาษาไทยทางการแพทย์ ในห้องสมุดทางการแพทย์ 5 แห่ง รวมทั้งอุปสรรคและปัญหาในการจัดทำและให้บริการ งานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลจากบรรณารักษ์ของห้องสมุดแต่ละแห่ง ผลการวิจัยในด้านต่าง ๆ ของงานวิจัยทั้งสองเรื่องมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจสรุปผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้คือ ในงานวิจัยทั้งสองเรื่องพบตรงกันว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่จัดทำดรรชนีวารสารในรูปแบบบัตร ผลการวิจัยของสุนทรีพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่จำนวน 33 แห่ง (ร้อยละ 60) ทำดรรชนีวารสารไม่ทันจนถึงฉบับปัจจุบัน ซึ่งความล่าช้ามีตั้งแต่ 3-6 เดือน จนถึงช้ามากกว่า 2 ปี ในขณะที่วิลาวรรณพบว่า ห้องสมุดทางการแพทย์ 3 แห่งใน 5 แห่ง ทำดรรชนีวารสารทันถึงฉบับปัจจุบัน ด้านประเภทของบัตรดรรชนีวารสารที่ห้องสมุดจัดทำ งานวิจัยของสุนทรีพบว่า ห้องสมุดจำนวนมากที่สุด 21 แห่ง (ร้อยละ 41.17) จัดทำทั้งบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง รองลงมาจำนวน 16 แห่ง (ร้อยละ 31.38) ทำเฉพาะบัตรเรื่อง ส่วนวิลาวรรณพบว่า ห้องสมุดทางการแพทย์ 3 แห่ง จัดทำเฉพาะบัตรผู้แต่งและบัตรเรื่อง ส่วนอีก 2 แห่งทำทั้งบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง สำหรับวิธีการเรียงบัตรดรรชนีวารสาร งานวิจัยของสุนทรีพบว่า ห้องสมุดจำนวนมากที่สุด 22 แห่ง (ร้อยละ 44) แยกบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง ออกจากกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิลาวรรณที่พบว่า ห้องสมุดทางการแพทย์ทั้ง 5 แห่ง จัดเรียงบัตรดรรชนีวารสารตามลำดับอักษรแยกตามประเภทบัตร ด้านสถานที่ตั้งตู้บัตรดรรชนีวารสาร สุนทรีพบว่า ห้องสมุดจำนวนสูงสุด 12

แห่ง (ร้อยละ 24.48) ตั้งศูนย์บรรณคดีวารสารไว้ใกล้กับศูนย์บรรณการ รองลงมา จำนวน 10 แห่ง (ร้อยละ 20.42) ตั้งศูนย์ไว้ใกล้กับฝ่ายที่จัดทำบรรณคดีวารสาร ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิลาวัลย์ที่พบว่า สถานที่ตั้งศูนย์ ได้แก่ บริเวณใกล้กับชั้น วารสาร ใกล้กับศูนย์บรรณการหนังสือ ในบริเวณที่อ่านหนังสือและห้องอ่านวารสาร และ บริเวณใกล้กับผู้จัดทำบรรณคดีวารสาร เกี่ยวกับการแนะนำวิธีใช้บรรณคดีวารสาร สุนทรื พบว่า หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยมีวิธีแนะนำการใช้บรรณคดีวารสารแก่ผู้ใช้ห้องสมุด หลายวิธี วิธีที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้คือ สอนวิธีใช้บรรณคดีวารสารเมื่อมีการประชุมพิเศษการ ใช้ห้องสมุด วิธีการอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ แนะนำวิธีใช้บรรณคดีวารสารในคู่มือการใช้ ห้องสมุด สอนวิธีใช้บรรณคดีวารสารให้เป็นกลุ่ม สอนวิธีใช้บรรณคดีวารสารให้เป็นรายบุคคล ส่วนการทำแผ่นป้ายบอกวิธีใช้ที่ศูนย์บรรณคดีวารสารมีห้องสมุดน้อยแห่งจัดทำ นอกจากนี้ บางมหาวิทยาลัยได้สอนวิชาการใช้ห้องสมุดในชั้นเรียนด้วย ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ วิลาวัลย์ที่พบว่า ห้องสมุดทางการแพทย์ทั้ง 5 แห่ง ให้บริการสอนวิธีใช้บรรณคดีวารสาร แก่ผู้ใช้ห้องสมุดด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ แจกคู่มือการใช้ห้องสมุดประกอบการฉายสไลด์ให้ ชม แจกคู่มือการใช้ห้องสมุดและจัดคำอธิบายการใช้บรรณคดีวารสารไว้ที่ศูนย์ จัดทำ คำอธิบายการใช้บรรณคดีวารสารไว้ที่ศูนย์ และจัดสอนวิธีใช้บรรณคดีวารสารที่ศูนย์ สำหรับปัญหาที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบมีความสอดคล้องกันในงานวิจัยทั้งสองเรื่อง คือ บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ บรรณารักษ์ไม่มีความรู้ในวิชาเฉพาะมากพอ หัวเรื่องมีไม่เพียงพอ ไม่ทันสมัย และไม่ได้มาตรฐาน ได้รับวารสารที่ต้องทำบรรณคดีไม่ครบ ผู้ใช้ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการจัดทำบรรณคดีวารสารในห้องสมุด ไม่ทราบวิธีใช้บรรณคดีวารสาร

3.2 งานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะด้านบรรณคดีหัวเรื่องของบรรณคดีวารสารไทย

ทางการแพทย์ มีเพียงงานวิจัยของ จีระ อินทโกสม และคณะ (2529) เรื่อง การ สืบรวจการใช้บรรณคดีหัวเรื่องของบทความวารสารภาษาไทยทางการแพทย์ ซึ่งรวบรวมและ ศึกษาบรรณคดีหัวเรื่องภาษาไทยทางการแพทย์ที่ห้องสมุดทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ การแพทย์ 9 แห่ง จัดทำเป็นเครื่องมือใช้ค้นเรื่องจากวารสาร รวมทั้งศึกษาความพอใจ และความไม่พอใจของผู้ใช้ห้องสมุด ได้แก่ อาจารย์ แพทย์ และนักวิทยาศาสตร์ นักศึกษา และข้าราชการอื่น ๆ จำนวน 271 คน ในการใช้บรรณคดีหัวเรื่องทางการแพทย์ ตลอดจน สืบรวจความคิดเห็นของผู้ใช้เกี่ยวกับการกำหนดหัวเรื่องภาษาไทยทางการแพทย์ และนำ เสนอหลักเกณฑ์มาตรฐานของรูปแบบและการกำหนดบรรณคดีหัวเรื่องภาษาไทยทางการแพทย์

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดทั้ง 9 แห่งจัดทำบรรณานุกรมวารสารในรูปแบบบัตร ประเภทบัตรที่ห้องสมุดส่วนใหญ่จำนวน 6 แห่งจัดทำได้แก่ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง ด้านภาษาที่ใช้กำหนดหัวเรื่อง พบว่าห้องสมุด 4 แห่งจัดทำบรรณานุกรมหัวเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ห้องสมุดที่จัดทำบรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาอังกฤษเพียงภาษาไทยเดียวมี 3 แห่ง และห้องสมุดที่จัดทำบรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาไทยเพียงภาษาไทยเดียวมี 2 แห่ง ปัญหาในการกำหนดหัวเรื่องและการจัดทำบรรณานุกรมวารสารที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดของห้องสมุดทั้ง 9 แห่ง คือ ขาดคู่มือบรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาไทยที่เป็นมาตรฐาน บรรณารักษ์ไม่มีความรู้เกี่ยวกับศัพท์แพทย์และวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และขาดแคลนบุคลากร ส่วนผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้บรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาไทยทางการแพทย์ พบว่าผู้ใช้ห้องสมุดร้อยละ 68.3 เคยใช้บัตรบรรณานุกรมวารสารภาษาไทยทางการแพทย์ มีวัตถุประสงค์ในการใช้ที่สำคัญ 3 ประการเรียงตามลำดับ คือ เพื่อทำรายงาน ทำวิจัย เขียนตำราและบทความ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเอง และเพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน ปัญหาสำคัญในการค้นเรื่องด้วยบรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาไทย คือ นักคำศัพท์มาค้นได้ยาก (ร้อยละ 21.6) การเรียงลำดับอักษรยากในการค้น (ร้อยละ 18.4) และค้นเรื่องไม่ได้ตรงความประสงค์ (ร้อยละ 17.3) ส่วนความคิดเห็นของผู้ใช้ต่อบริการการจัดทำบรรณานุกรมหัวเรื่องที่ห้องสมุดจัดทำ มีทั้งความพอใจและไม่พอใจ ได้แก่ บรรณานุกรมหัวเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีให้ค้นทันต่อเหตุการณ์ได้ดีพอควร (ร้อยละ 14.2) บรรณานุกรมหัวเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษยังมีน้อยเกินไป (ร้อยละ 38.8) บรรณานุกรมหัวเรื่องกระจัดกระจายเพราะผู้ทำบรรณานุกรมขาดความแน่นอนในการให้หัวเรื่อง (ร้อยละ 13.8) ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ต้องการให้ค้นได้จากบรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาอังกฤษที่มีค่าแปลเป็นภาษาไทยอยู่ในวงเล็บ ต้องการให้ทำบรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาไทยให้สมบูรณ์และทันสมัยสำหรับค้นได้ทุกเรื่องและทันเหตุการณ์ บรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาไทยควรกำกับในวงเล็บด้วยคำภาษาอังกฤษเพื่อให้รู้ที่มาของศัพท์ และให้มีการจัดทำบรรณานุกรมหัวเรื่องภาษาไทยทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยใช้หลักเกณฑ์ที่แน่นอนและเป็นมาตรฐานของชาติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีลักษณะ คล้ายคลึงกับงานวิจัยในประเทศ กล่าวคือ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการใช้บัตรรายการ และ งานวิจัยที่ศึกษาผู้ใช้และการใช้วารสารสารระสังเขปและดรรชนี เช่นเดียวกัน แต่ศึกษากับ ผู้ใช้หลายประเภท และศึกษาในห้องสมุดประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และมีทั้งที่เป็น การศึกษาอย่างกว้าง ๆ และที่เป็นการศึกษาเจาะจงเฉพาะด้าน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเท่านั้น

1. งานวิจัยที่ศึกษาการใช้บัตรรายการ ในต่างประเทศมีการวิจัยในด้านนี้มา เป็นเวลานานกว่า 50 ปีมาแล้ว แต่จะเลือกกล่าวถึงเฉพาะงานวิจัยใหม่ ๆ ในระยะเวลา ไม่เกิน 15 ปีที่ผ่านมา ซึ่งได้แก่งานวิจัยดังต่อไปนี้

ในปี ค.ศ. 1965 Perrine (1967: 115-119, 1968: 169-174) ได้ศึกษาปัญหาการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย 11 แห่ง ในสหรัฐอเมริกา โดยการจัดทำแบบฟอร์มส่งให้บรรณารักษ์บริการตอบคำถามเป็นคู่มือข้อมูล ซึ่งได้จากการ สังเกตการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุด

ต่อมาในปี ค.ศ. 1967 Palmer (1970: 2413 A) ศึกษาความต้องการ วัตถุประสงค์ และลักษณะการใช้บัตรรายการของนักศึกษาในห้องสมุดของ University of Michigan จำนวน 5,067 คน โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูล

ระหว่างปี ค.ศ. 1967-1969 Lipetz (1972: 129-139) ได้ศึกษา พฤติกรรมการใช้บัตรรายการของนักศึกษาในห้องสมุดของ Yale University จำนวน 2,134 คน โดยสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้ใช้อีกก่อนและหลังการค้นบัตรรายการ

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1968 ถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 1969 Tagliacozzo และ Kochen (1970, quoted in Lancaster and Joncich 1977: 30-36) ได้ศึกษาพฤติกรรมการค้นหาข้อสนเทศของผู้ใช้บัตรรายการจำนวน 2,681 คน ในห้องสมุดของ University of Michigan 3 แห่ง คือ General Library, Undergraduate Library และ Medical Library การรวบรวมข้อมูลใช้การ สัมภาษณ์และสังเกตการณ์ผู้ใช้อีกก่อนและหลังการใช้บัตรรายการ

ในปี ค.ศ. 1981 Drone (1984: 253-262) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ในห้องสมุดดนตรีของ University of Illinois โดยสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้ใช้อีก่อนและหลังการใช้บัตรรายการ

ในปีต่อมา Pangannaya และ Poornanchandra (1982: 8-14) สำนักรวการการใช้บัตรรายการของนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาโท อาจารย์ และนักวิจัย ในห้องสมุดของ Mysore University ประเทศอินเดีย การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ผู้ใช้อีก่อนการใช้บัตรรายการเสร็จแล้ว

ในปี ค.ศ. 1985 Crawford (1985: 24-27) สำนักรวการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ห้องสมุดใน Glasgow College of Technology เป็นเวลา 2 วัน คือ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ และวันที่ 4 มีนาคม ด้วยวิธีการสังเกตการณ์ จากงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยในด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการ ผลการวิจัย 3 เรื่องพบตรงกันว่า นักศึกษามีวัตถุประสงค์สำคัญในการใช้บัตรรายการเพื่อหาหนังสือหรือวัสดุห้องสมุดอื่น ๆ สำหรับงานที่ได้รับมอบหมายจากชั้นเรียน ได้แก่ งานวิจัยของ Palmer (1970: 2413 A) Drone (1984: 258) และ Crawford (1985: 25) นอกจากนี้ Palmer ยังพบว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญรองลงมาคือ เพื่อทำงานวิจัยและเพื่อทำงานส่วนตัว ส่วนผลการวิจัยของ Lipetz (1972: 135) และ Pangannaya กับ Poornanchandra (1982: 11) พบตรงกันว่า นักศึกษาเพียงส่วนน้อยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมหรือตรวจสอบรายละเอียดทางบรรณานุกรม

1.2 ด้านประเภทของบัตรรายการที่ใช้ ผลการวิจัยของ Palmer, Lipetz และ Pangannaya กับ Poornanchandra พบตรงกันว่า ประเภทของบัตรรายการที่ผู้ใช้ใช้มากที่สุดคือ บัตรผู้แต่ง รองลงมาคือ บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่องตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tagliacozzo และ Kochen ซึ่งพบว่าผู้ใช้ใช้บัตรชื่อเรื่องมากกว่าบัตรเรื่อง และหากผู้ใช้ทราบทั้งชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง ส่วนใหญ่จะค้นบัตรด้วยชื่อผู้แต่ง ส่วนผลการวิจัยของ Drone และ Crawford พบตรงกันว่า ผู้ใช้ใช้บัตรผู้แต่งมากที่สุด และใช้บัตรเรื่องมารองลงมา

1.3 ด้านการใช้รายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ จากงานวิจัยของ Palmer พบว่ารายการในบัตรรายการที่ผู้ใช้ใช้มากมี 3 รายการ คือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และเลขเรียกหนังสือ รายการที่ใช้มากรองลงมาได้แก่ หัวเรื่อง ปีที่พิมพ์ รายการสารบาญ ครึ่งที่พิมพ์ และจำนวนเล่ม ส่วนผลการวิจัยของ Lipetz พบว่า รายการในบัตรรายการที่ผู้ใช้ใช้พิจารณาเลือกรายการหนังสือหรือเอกสารภายใต้หัวเรื่องที่ต้องการ ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และปีที่พิมพ์

1.4 ด้านอุปสรรคและปัญหาในการใช้บัตรรายการ ผลการวิจัยของ Perrine พบว่าอุปสรรคในการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ส่วนใหญ่คือ อุปสรรคเกี่ยวกับ หัวเรื่อง ได้แก่ ไม่มีหัวเรื่องที่ใช้ต้องการ ในขณะที่ผลการวิจัยของ Tagliacozzo และ Kochen พบว่าอุปสรรคที่สำคัญเกี่ยวกับหัวเรื่อง คือ หัวเรื่องไม่เฉพาะเจาะจง และ หัวเรื่องไม่ทันสมัย สำหรับอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดเรียงบัตรรายการซึ่งพบในงานวิจัยของ Perrine ได้แก่ ผู้ใช้ไม่คุ้นเคยและสับสนเกี่ยวกับกฎการเรียงบัตร ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ Pangannaya และ Poornanchandra ส่วนปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การขาดรายการโยง "คู่มือ" และ "คู่มือเพิ่มเติม" ปัญหาข้อมูลที่นำมาใช้ค้นบัตรรายการไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง การลงรายการในบัตรบกพร่อง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ Drone และ Pangannaya กับ Poornanchandra

2. งานวิจัยที่ศึกษาผู้ใช้และการใช้วารสารสารสังเขปและดรรชนี มีเพียงงานวิจัยของ Carey (1983: 211-218) ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบและปัญหาในการค้นหาข้อสนเทศจากวารสารด้วยการใช้วารสารสารสังเขปและดรรชนีของผู้ใช้ห้องสมุด มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกา การรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่กำลังใช้วารสารสารสังเขปและดรรชนีเฉพาะคนแรกในทุก ๆ 1 ชั่วโมง ตลอดช่วงเวลาในห้องสมุดเปิดบริการ ในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1982 สัมภาษณ์ผู้ใช้ได้ทั้งหมด 104 คน เป็นคำตอบที่นำมาวิเคราะห์ได้ 98 คน ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี 53 คน ระดับบัณฑิตศึกษา 41 คน อาจารย์ 3 คน และศิษย์เก่า 1 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้เกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 65) มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาบทความในหัวเรื่องที่ต้องการ ส่วนการใช้เพื่อรวบรวมหรือตรวจสอบรายละเอียดทางบรรณานุกรมของบทความมีเพียงส่วนน้อย ผู้ใช้ร้อยละ 87 ค้นจากดรรชนีหัวเรื่อง และผู้ใช้ร้อยละ 13 ใช้ชื่อผู้แต่งเป็นข้อมูลสำหรับเลือกบทความในหัวเรื่องที่ต้องการ กลุ่มที่ใช้วารสารสารสังเขปและดรรชนีหัวเรื่องไปมากที่สุด

คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ในขณะที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาใช้วารสารสาระสังเขปและ
 วรรณคดีเฉพาะสาขาวิชามากกว่า กลุ่มผู้ใช้ที่ไม่ประสบปัญหาในการใช้วารสารสาระสังเขป
 และวรรณคดี ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสูง ๆ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
 เนื่องจากนักศึกษาดังกล่าวมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้วารสารประเภทนี้มากกว่า
 นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการหาบทความวารสาร ได้แก่ รูปแบบ
 และขนาดตัวพิมพ์ที่ใช้ในวารสารสาระสังเขปและวรรณคดีแต่ละชื่อ กล่าวคือ วารสาร
 ประเภทนี้ที่ชื่อเต็มของวารสารในรายการบรรณานุกรม และใช้รูปแบบ ตลอดจนขนาด
 ตัวอักษรต่าง ๆ สำหรับข้อมูลแต่ละส่วนในรายการบรรณานุกรม ช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจความหมาย
 หรือแยกแยะส่วนต่าง ๆ ของรายการบรรณานุกรมได้ถูกต้อง ส่วนผู้ใช้ที่ประสบปัญหาในการ
 ใช้วารสารประเภทนี้มีจำนวนน้อย เพียง 20 คน คือ ร้อยละ 26 ของนักศึกษาระดับ
 ปริญญาตรี และร้อยละ 12 ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับปัญหาที่ประสบส่วนใหญ่
 ได้แก่ ไม่ทราบว่าส่วนต่าง ๆ ในรายการบรรณานุกรมที่ค้นได้หมายถึงอะไรบ้าง ไม่ทราบวิธี
 หาชื่อเต็มของวารสาร และไม่ทราบว่ามีการรวมรายชื่อวารสารของห้องสมุดไว้ให้ใช้เป็นคู่มือ
 หาแหล่งที่เก็บวารสาร

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ
 ส่วนใหญ่ได้ผลการวิจัยที่ใกล้เคียงและสอดคล้องกัน ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

การศึกษาการใช้บัตรรายการ งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศส่วนใหญ่
 พบตรงกันว่า นักศึกษาส่วนมากใช้บัตรรายการเพื่อหาเอกสารสำหรับทำงานที่ได้รับมอบหมาย
 จากชั้นเรียน นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาใช้บัตรรายการเพื่อหาหนังสือเล่มที่ต้องการ และ
 เพื่อหาหนังสือตามหัวเรื่องที่ต้องการ มากกว่าเพื่อหาหรือตรวจสอบรายการทางบรรณานุกรม
 เกี่ยวกับประเภทของบัตรรายการที่ใช้ งานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า บัตรรายการที่ใช้มากที่สุดคือ
 บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง แต่ลำดับสูงสุดของประเภทบัตรที่ใช้มีความแตกต่างกันไป
 แต่โดยส่วนรวมแล้วพบว่า มีการใช้บัตรผู้แต่งและบัตรชื่อเรื่องมากกว่าบัตรเรื่อง
 สำหรับด้านการใช้รายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ พบว่ารายการในบัตรรายการที่มีการใช้
 มาก คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง หัวเรื่อง เลขเรียกหนังสือ และแนวสืบค้น ส่วนด้านอุปสรรค
 และปัญหาในการใช้บัตรรายการ งานวิจัยหลายเรื่องพบตรงกันว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ใช้
 ประสบคือ มีบัตรรายการแต่ไม่มีหนังสือบนชั้น บัตรรายการมีข้อบกพร่อง ผู้ใช้ไม่คุ้นกับ
 รายการในบัตรรายการ ผู้ใช้เข้าใจความหมายของข้อมูลในบัตรรายการผิดพลาด

สำหรับการศึกษาผู้ใช้และการใช้วารสารสารระสังเขปและดรรชนี พบว่าในการค้นเรื่องที่ต้องการ ผู้ใช้มักค้นจากดรรชนีเรื่องและดรรชนีผู้แต่ง ส่วนปัญหาที่ผู้ใช้ประสบปรากฏผลการวิจัยที่สอดคล้องกันประการหนึ่ง คือ ผู้ใช้ประสบปัญหาที่ไม่สามารถหาต้นฉบับของวารสารที่ระบุในวารสารสารระสังเขปและดรรชนีได้จากห้องสมุดที่เข้าใช้ แต่ผลการวิจัยในด้านที่เกี่ยวกับผู้ใช้ที่ประสบปัญหาหรือไม่ประสบปัญหาในการใช้วารสารสารระสังเขปและดรรชนีมีความแตกต่างกัน คือ งานวิจัยของ นฤมล ชินะกุลวัฒนา พบว่านักศึกษาต่างระดับการศึกษา และนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในการใช้วารสารประเภทนี้ต่างกัน ประสบปัญหาในการใช้ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ Carey พบว่าผู้ใช้ที่ไม่ประสบปัญหาในการใช้วารสารสารระสังเขปและดรรชนี ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสูง ๆ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย